17/09/2022

Μητροπολίτης Ναυπάκτου: Σωτηρία και θάνατος της ψυχής

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Με τίτλο “Σωτηρία και θάνατος της ψυχής”, ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου, και Τοποτηρητής της Ιεράς Μητρόπολης Αιτωλίας και Ακαρνανίας κ. Ιερόθεος εξέδωσε το γραπτό κήρυγμά του για την Κυριακή 18 Σεπτεμβρίου. Ο Σεβασμιώτατος ανέλυσε τη διττή σημασία της ψυχής, και το τι σημαίνει “θάνατος της αθανάτου ψυχής.

“Η Εκκλησία είναι η πνευματική ελεημοσύνη όλης της ανθρωπότητος, γιατί προσφέρει υγεία στην ψυχή, στο σώμα και στην ζωή, μεταμορφώνει την ψυχή και το σώμα, γεμίζει το παρόν από το ένδοξο μέλλον. Οι άπιστοι δεν μπορούν να το καταλάβουν. Οι πιστοί όμως το βιώνουν”, υπογράμμισε μεταξύ άλλων ο Σεβασμιώτατος.

Το κήρυγμα του Σεβασμιωτάτου:

«τι γαρ ωφελήσει άνθρωπον εάν κερδήση τον κόσμον όλον
και ζημιωθή την ψυχήν αυτού;» (Μαρκ. η’, 36)

Αγαπητοί αδελφοί,

Στην Αγία Γραφή, υπάρχουν δύο σημασίες της λέξεως «ψυχή». Άλλοτε με την λέξη ψυχή χαρακτηρίζεται «το πνευματικό στοιχείο της υπάρξεώς μας» και άλλοτε χρησιμοποιείται με την βιβλική έννοια της ζωής. Αυτή η διπλή σημασία της ψυχής φαίνεται στο ακόλουθο κείμενο: «Ος γαρ αν θέλη την ψυχήν αυτού σώσαι απολέσει αυτήν· ος δ’ αν απολέση την εαυτού ψυχήν ένεκεν εμού και του ευαγγελίου, ούτος σώσει αυτήν. τι γαρ ωφελήσει άνθρωπον εάν κερδήση τον κόσμον όλον, και ζημιωθή την ψυχήν αυτού;» (Μαρκ. η’, 35-36). Αυτή η διπλή έννοια της λέξεως «ψυχή» δείχνει έναν εσωτερικό σύνδεσμο μεταξύ της ψυχής και της ζωής.

Κατά τους αγίους Πατέρας το κατ’ εικόνα του ανθρώπου αναφέρεται στην ψυχή, που είναι «λογική και νοερά» ή ακόμα αναφέρεται στις δυνάμεις της ψυχής, ιδιαίτερα στον νού και στον λόγο, που σχετίζονται περισσότερο με το κατ’ εικόνα του Θεού. Αλλά, όμως, η ψυχή συνδέεται στενά με το σώμα. Όπως ο Θεός είναι πανταχού παρών σε όλη την κτίση, έτσι και η ψυχή με τις ενέργειές της βρίσκεται σε όλο το σώμα. Και όπως ο Θεός διά της ενεργείας Του συνέχει και ζωοποιεί τον κόσμο, έτσι και η ψυχή του ανθρώπου συνέχει και ζωοποιεί το συνημμένο σώμα. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς διδάσκει ότι το κατ’ εικόνα του ανθρώπου είναι ισχυρότερο από το κατ’ εικόνα των αγγέλων, γιατί ζωοποιεί το συνημμένο σώμα.

Γι’ αυτό ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, βλέποντας τον νεκρό άνθρωπο, ψάλλει: «Θρηνώ και οδύρομαι, όταν εννοήσω τον θάνατον, και ίδω εν τοις τάφοις κειμένην την κατ’ εικόνα Θεού, πλασθείσαν ημίν ωραιότητα, άμορφον, άδοξον, μη έχουσαν είδος».

Έτσι η ψυχή, αφού συνδέεται με το σώμα, που είναι μέρος των αισθητών, συνδέεται με την ζωή του ανθρώπου και με ολόκληρη την κτίση.

Γι’ αυτό, η Χάρη του Θεού που έρχεται στην ψυχή μεταβιβάζεται έπειτα στο σώμα, και μεταμορφώνει το σώμα, την ζωή του ανθρώπου και την κτίση.

Η Χάρη του Θεού μεταβιβάζεται και στην άλογη δημιουργία. Οι υλιστές κατηγορούν τον Χριστιανισμό ότι ασχολείται με την ψυχή και την μεταθανάτια ζωή και αδιαφορεί για την παρούσα ζωή. Αυτή είναι ψευδέστατη κατηγορία, σύμφωνα με αυτά που ανέφερα. Ο Χριστιανισμός, και εννοώ κυρίως την Ορθοδοξία, βλέπει τον άνθρωπο στην ολότητά του, ως αποτελούμενο από ψυχή και σώμα. Επίσης, δεν χωρίζει στεγανά την παρούσα ζωή από την μέλλουσα.

Στην ορθόδοξη διδασκαλία γίνεται συνεχής λόγος για τον στενό σύνδεσμο που υπάρχει μεταξύ της ιστορίας και της αιωνιότητος. Ο Χριστιανός βιώνει στο μεταμορφωμένο παρόν το σωτηριώδες παρελθόν και το ευφρόσυνο μέλλον. Ξεπερνά τον χρόνο, αφού χρωματίζεται και μεταμορφώνεται από την αιωνιότητα.

Αυτό σημαίνει ότι **η σωτηρία του ανθρώπου δεν συνίσταται στην απαλλαγή της ψυχής από το σώμα**. Η άποψη κατά την οποία πρέπει, κατά την πορεία της σωτηρίας, να φύγη η ψυχή από το σώμα, «το έξω τον νούν του σώματος ποιείν», όπως γράφει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, «δαιμόνων εύρημα και ελλήνων (ειδωλολατρών) παίδευμα». Η σωτηρία του ανθρώπου ακόμη δεν συνίσταται σε μια μεταφυσική έκσταση και σ’ ένα διανοητικό στοχασμό, αλλά στην μεταμόρφωση όλης της ανθρωπίνης φύσεως μέσα στο παρόν με την ενέργεια της θείας Χάριτος.

Σωτηρία της ψυχής είναι η αποδέσμευση του ανθρώπου από την τυραννία που εξασκεί ο διάβολος, η αμαρτία και ο θάνατος. Είναι η πορεία από το κατ’ εικόνα στο καθ’ ομοίωση, αυτό θα πει πορεία προς την θέωση, αφού κατά τους αγίους Πατέρας ταυτίζεται το καθ’ ομοίωση με την θέωση. Γι’ αυτό, όταν λέμε σωτηρία του ανθρώπου, δεν εννοούμε μια αφηρημένη λύτρωση που επιδιώκουν όλα τα φιλοσοφικά και θρησκευτικά ανθρώπινα συστήματα, αλλά εννοούμε την θέωση όλου του ανθρώπου, την ένωσή του με τον Θεό, την απόκτηση της θεοποιού ενεργείας του Θεού.

Σωτηρία, λοιπόν, είναι η απελευθέρωση του ανθρώπου από την αμαρτία και συγχρόνως η αναγέννηση, η μεταμόρφωση και η ένωσή του με τον Θεό. Αυτό όμως δεν μπορεί ο άνθρωπος να το επιτύχη μόνος του, παρά μόνον με την δύναμη και ενέργεια του Θεού. Και αυτήν την βαθειά σημασία έχει η ενανθρώπηση του Υιού και Λόγου του Θεού. Ο Υιός και Λόγος του Θεού έγινε άνθρωπος για να κάνη τον άνθρωπο Θεό. Διά του Θεανθρώπου Χριστού εξαγιάζεται ο νούς, το σώμα και η ζωή. Όλα λαμβάνουν ένα άλλο σωτηριώδες νόημα και μια άλλη σημασία.

Πολλές φορές γίνεται λόγος για τον «θάνατο της αθανάτου ψυχής» όχι με την έννοια ότι παύει να υφίσταται η ψυχή, αλλά με τρεις άλλες σημασίες.

Πρώτον, **ζημία της ψυχής είναι η αμαρτία.** Η αμαρτία, κατά την πατερική διδασκαλία, δεν έχει μια απλή νομική και ηθική έννοια, αλλά είναι η απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό, η απώλεια της θείας Χάριτος, «αμαρτία θάνατός εστι της αθανάτου».

Δεύτερον, **συνέπεια της αμαρτίας είναι η απουσία του Αγίου Πνεύματος**. «Όποιο λόγο έχει η λογική ψυχή προς το σώμα τον ίδιο λόγο έχει το Άγιο Πνεύμα προς την λογική ψυχή», κατά τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή. Όπως το σώμα παραμένει νεκρό χωρίς την ψυχή, έτσι και η ψυχή παραμένει πνευματικά νεκρά χωρίς το Άγιον Πνεύμα. Όταν το Άγιον Πνεύμα αποφοιτά από τον άνθρωπο, τότε η ψυχή χάνει την μακαρία ζωή, «ουκ εις το μη ον αναλυομένη, αλλά θανάτου παντός χαλεπωτέραν βιούσαν ζωήν», όπως γράφει ο όσιος Ισίδωρος Πηλουσιώτης.

Τρίτον, **συνέπεια των προηγουμένων είναι ότι η άγνοια του Θεού είναι πραγματική ζημία της ψυχής**. «Θεού άγνοια, θάνατός εστι ψυχής», κατά τον Μέγα Βασίλειο. Και αυτή η άγνοια υπάρχει στους αβαπτίστους, στους αδιδάκτους και στους αμετανοήτους αμαρτωλούς. Ο θάνατος της ψυχής (αμαρτία, απουσία του Αγίου Πνεύματος, άγνοια του Θεού) έχει συνέπειες στο σώμα και σε όλη την ζωή του ανθρώπου. Γι’ αυτό ο αμαρτωλός ζη με το άγχος, την ανασφάλεια, τον φόβο και την νευρικότητα, δεν έχει αναφορά στον Θεό, στερείται της Ζωής.

Η Εκκλησία είναι η πνευματική ελεημοσύνη όλης της ανθρωπότητος, γιατί προσφέρει υγεία στην ψυχή, στο σώμα και στην ζωή, μεταμορφώνει την ψυχή και το σώμα, γεμίζει το παρόν από το ένδοξο μέλλον. Οι άπιστοι δεν μπορούν να το καταλάβουν. Οι πιστοί όμως το βιώνουν. Με τον Χριστό όλα είναι γεμάτα ζωή και φως.

Ὁ Μητροπολίτης

+ Ὁ Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος